

**Sakkunnigutlåtande angående
Extra professor i statsvetenskap med inriktning
mot förvaltning i Lund**

Av samhällsvetenskapliga fakulteten utsedda till särskilda ledamöter (sakkunniga) i tjänsteförslagsnämnden vid tillsättningen av ovannämnda tjänst får vi härmed avge följande gemensamma utlåtande.

Ämnesområdet för tjänsten är statsvetenskap med inriktning mot förvaltning. I ämnesområdet ingår den statliga och kommunala förvaltningens ställning i det politiska systemet, myndigheters relationer till organisationer och medborgare, offentliga beslutsprocesser, förvaltningsorganisationen och förhållandet mellan offentliga organ på central, regional och lokal nivå.

Innehavaren av tjänsten skall ha ett särskilt ansvar för förvaltningslinjens forskningsanknytning.

Ende kvarstående sökande är professor Lennart Lundquist.

Lundquist, som är född 1938, disputerade för fil dr grad 1972 och antogs samma år som oavlönad docent i statsvetenskap vid Lunds universitet. Därefter har han tjänstgjort i Danmark, huvudsakligen vid Köpenhamns universitet, där han sedan 1975 är professor i förvaltningsvetenskap vid Institut for Samfundsfag.

Han har emellertid kontinuerligt medverkat i undervisningen vid statsvetenskapliga institutionen i Lund med ett antal specialeminarier i forskarutbildningen. Han har fungerat som ledare för olika forskningsprojekt i svensk, dansk och samnordisk regi. Han var biträdande redaktionssekreterare för Statsvetenskaplig Tidskrift 1968–84 och är sedan innevarande år redaktionssekreterare.

Lundquist har en mycket omfattande vetenskaplig produktion. I den finns fem större arbeten, det första från 1967, det sista från 1985. Därtill kommer en rad mindre skrifter, både separata undersökningar och preliminära eller kompletterande studier i anslutning till de större arbetena.

Huvuddelen av produktionen berör centrala områden inom förvaltningsforskningen. Här märks översiktliga analyser av förvaltningen, främst den som lärobok avsedda men på vidare front inflytelserika *Förvaltningen i det politiska systemet* (1971). Men här finns också en kontinuerlig koncentration på vissa grundtemata i förvaltningsforskningen. Framför allt har Lundquist arbetat med styrnings- och kontrollproblematiken. Kulmen härvidlag utgöres av arbetet *Implementationsstyrning* (1985) som med sin spännvidd och inriktning på syntes framstår som hans mest ambitiösa arbete, hittills. Decentraliseringsproblemet var ämnet för hans doktorsavhandling *Means and Goals of Political Decentralization* (1972), och den analysen har följts upp i senare studier.

Vidare har han behandlat förhållandet mellan social och administrativ förändring och sökt precisera innebörden i begreppsparat politisk planering. Han har, slutligen, varit en av initiativtagarna till jämförande tjänstemannaforskning inom nordisk ram.

Redan i lic-avhandlingen *Fattigvård och folkförsäkring* (1967) fanns en medveten organisationsinriktning. I mer sofistikerad form har sedan Lundquist utnyttjat organisationsteori, framför allt interorganisationsanalys, i *The Party and the Masses* (1982) för att förklara Lenins modell för den bolsjevikiska revolutionsrörelsen i Ryssland. Boken är ett originellt bidrag till analys av organisationer på makronivå. Den behandlar även Lenins demokratiuppfattning, och demokratianalys är ett annat område där Lundquist gjort en betydande insats. I uppsatsen *Demokratiens idéer* (1976) konstruerades en modell för en systematisk och jämförande analys av demokratibegreppet. Den har sedan applicerats i flera undersökningar, mest utförligt i *Styrelsedoktrinen i Sovjetunionen och Östeuropas folkrepubliker* (1977).

Tre dag kan sägas vara kännetecknande för Lundquists forskning.

Det första är en strävan att relatera förvaltningen till dess omgivning, särskilt till det politiska systemet. Programmatiskt framträder detta drag redan i *Förvaltningen i det politiska systemet*. Det återfinns också i de litteratur- och problemöversikter som redovisas både i separata skrifter och i den fortlöpande problemdiskussionen i hans större arbeten. Det understryker Lundquists ambition att se förvaltningsforskningen i nära samband med den statsvetenskapliga och allmänt samhällsvetenskapliga diskursen.

Det andra kännetecknande draget är en ovanlig mångsidighet och säkerhet i metodologiskt avseende. Han har med stor skicklighet använt en rad skilda metoder. Men han har dessutom, framför allt i sin senare produktion, medvetet sökt samordna eller syntetisera olika angreppssätt och därvid tagit sin utgångspunkt i en modell som kombinerar aktörs- och strukturperspektiv.

Riktningsgivande för både det administrativa och det politiska systemet är styrelsedoktrinen, uppfattningen om hur samhället bör styras. Insikt i detta problem kan sägas vara det tredje kännetecknet i Lundquists forskning. Han har ett markant intresse för idéanalys.

Lundquist har en omfattande produktion av hög kvalitet. Hans strävan efter en bred ansats i förvaltningsforskningen och hans stora förtrogenhet med nordisk och internationell utveckling inom samhällsvetenskaperna bidrar ytterligare till att ge honom en forskarprofil som sällsynt väl överensstämmer med beskrivningen av den nu aktuella tjänsten som en professor i statsvetenskap med inriktning mot förvaltning. Han är väl skickad att

handha forskningsanknytningen av förvaltningslinjen.
Vi finner Lundquist synnerligen kompetent till den sökta tjänsten.

Bergen, Lund och Åbo, oktober 1985
Knut Dahl Jacobsen HF Petersson Krister Ståhlberg

Replik till Daniel Tarschys

I sin recension (*Statsvetenskaplig Tidskrift* 1985 nr 3) av min avhandling *Kommunism på svenska?* anslår Daniel Tarschys en saklig och vederhäftig ton. Till stor del ägnar han sig sedan åt det som utgör avhandlingens huvudtema. Som författare borde man därför kanske vara nöjd och avstå från genmäle. De resonemang där Tarschys utvecklar sin kritik är dock sådana att de inte bör få stå opåtalade.

Tarschys invändningar mot min slutsats, att det svenska kommunistpartiet under efterkrigstiden sökt utforma en "kommunism på svenska", är att jag inte bestämt mig för om självständighet skall avse autonomi eller olikhet, och att det är tveksamt om tesen får stöd ens i min egen text. På en punkt pekar han här på en detalj, som vittnar om skarp blick för blottor i framställningen. Han anmärker helt korrekt mot en av mina summerande kommentarer (s 149 i avhandlingen), att min tankegång i detta fall är oklar.

Vad gäller mitt andra huvudproblem, det om partiets programdokument presenterar en ideologi som lägger betoningen på marxismen som vetenskaplig teori eller på socialismens etiska ideal, anför Tarschys att alla ideologier självfallet innehåller båda komponenterna. I polemik mot mitt försök att utgå från 1928 års Kominternprogram som en extrem variant av det förra, dvs ett ideologiskt dokument som tämligen ensidigt betonar det "empiriska" betraktelsesättet, hävdar Tarschys följande: "Empiriska teorier i all ära – men de sätter inte igång revolutioner. Varken i Ryssland eller i Sverige var det någon bleksiktig historiefilosofi som samlade folk under de röda fanorna, utan personliga upplevelser av nöd och orättvisor i förening med drömmar om ett bättre liv." (s 280)

Tarschys omdöme om mina resonemang rörande denna fråga är att de är "snåriga och oklara". Under disputationen gav han också ett exempel (s 195 ff i avhandlingen) och menade att begreppsliga problem av det slag som det där rör sig om bör överlämnas till filosoferna. Genom några lösryckta citat antyder han därtill att mina tankegångar är fulla av spekulation och att han haft "svårt att hänga med i svängarna". Denna linje fullbor-

das i recensionens avslutning, där Tarschys påstår att jag som slutkläm i min avhandling har försökt agera rådgivare åt den kommunistiska partiledningen. Min huvudtanke skulle vara att kommunistpartiet, om det vill vinna röster, borde lämpa marxismen över bord och i stället satsa på en moralisk argumentering. Försöket utdöms som misslyckat och kompletteras med en lakonisk kommentar om att rådgivningsverksamhet aldrig har varit statsvetenskapens styrka.

En del av dessa tankegångar känns igen från disputationen. I sin recension har Tarschys dock vässat den polemiska udden med påföljd att hans invändningar framträder mera tydligt och renodlat. Kanhända borde jag redan under disputationen förmått undanröja missförstånd, men jag får erkänna att det då inte riktigt stod klart för mig att det var detta som var opponens tolkning av min text. Uppenbart är emellertid att Tarschys inte tagit något större intryck av det försvar som jag då levererade. Han tycks inte heller ha gjort några förnyade försök att förstå vad som faktiskt står i min avhandling.

Det jag själv anger vara undersökningens frågeställningar och det som sägs under rubriken metodiska överväganden ger nämligen ingen grund för den tolkning som väglett Tarschys i dennes resonemang. Min egen problemformulering återfinns på sidorna 28 ff. En hel rad frågeställningar utmynnar i ett stycke, där avhandlingens fokus dras samman:

Både synen på övergången till socialism och synen på det socialistiska samhället kan sammanfattas i ett par mer principiella problem. Vad är det som räknas som *nationella särdrag* eller, annorlunda uttryckt, hur mycket av den ryska revolutionen och det sovjetiska systemet betraktas som *allmängiltigt*? Är det meningsfullt att tala om nationella vägar till socialismen och om olika slag av socialistiska modeller? Det andra problemet rör marxismens anspråk på att vara en vetenskaplig teori. Den kommunistiska ideologin har av tradition haft en empirisk orientering. Vägen till socialism och arbetarklassens agerande har analyserats i termer av vad som är nödvändigt och möjligt; bilden av ekonomi och politik under socialismen har formats utifrån marxismens teori om en historiskt nödvändig och given efterföljare till kapitalismen. I kontrast till detta synsätt har den kommunistiska rörelsen ständigt konfronterats med en rad normativa frågor. Har kommunisterna givit besked om vilka medel revolutionen bör begagna, och hur har de förhållit sig till socialismens etiska ideal? Är kommunismen uteslutande en *revolutionär teori* eller rymmer den också en *morallära*? (s 30 f)

Omedelbart efter det citerade stycket framgår också att min uppgift är att ge en beskrivning av de ståndpunkter och argument, som förekommit inom SKP/VPK rörande dessa frågor.